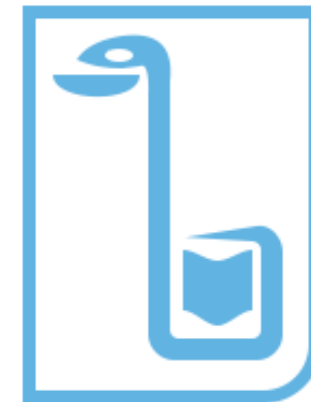

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

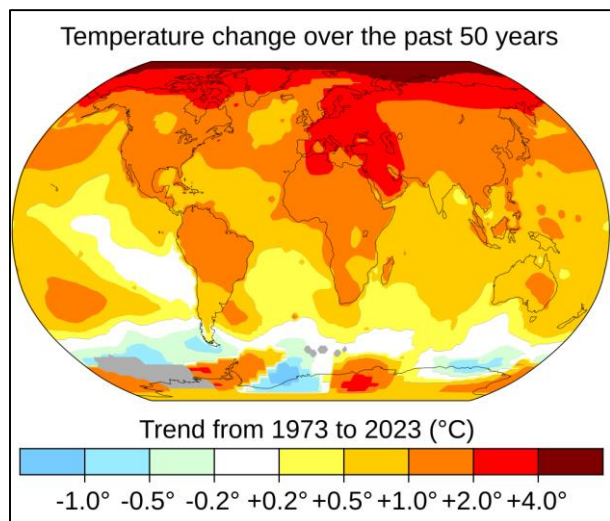
КЛІМАТ І НЕІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ: НОВІ РИЗИКИ ДЛЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

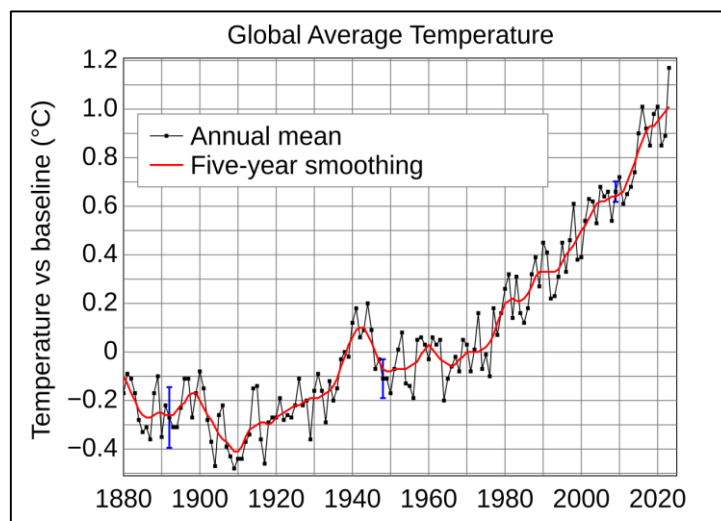
*Доцент кафедри гігієни,
медичної екології та
громадського здоров'я*

Антон ШАНИГІН

Глобальне потепління

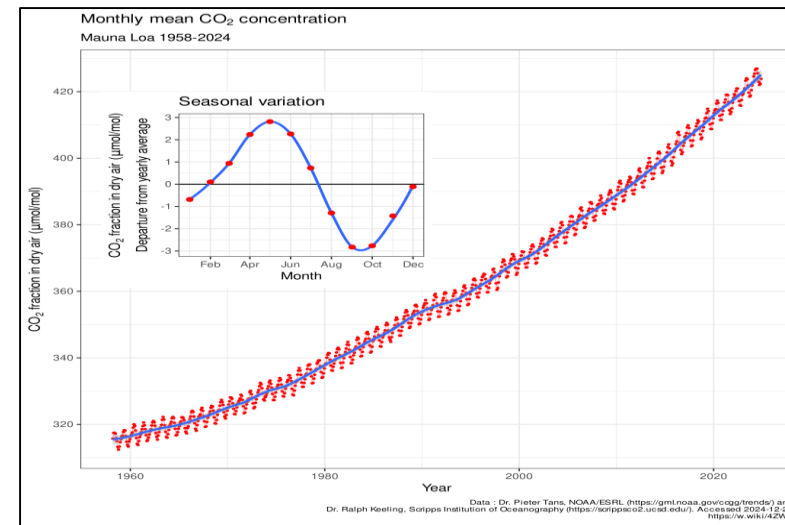

Зміна середньої температури
за 50 років (1973-2023)

Зміни глобальної середньої температури
над сушею та океаном за період 1880—
2015 рр., відносно середньої температури
за 1951—1980 рр.

*Джерело: Інститут космічних досліджень імені
Годдарда в НАСА*

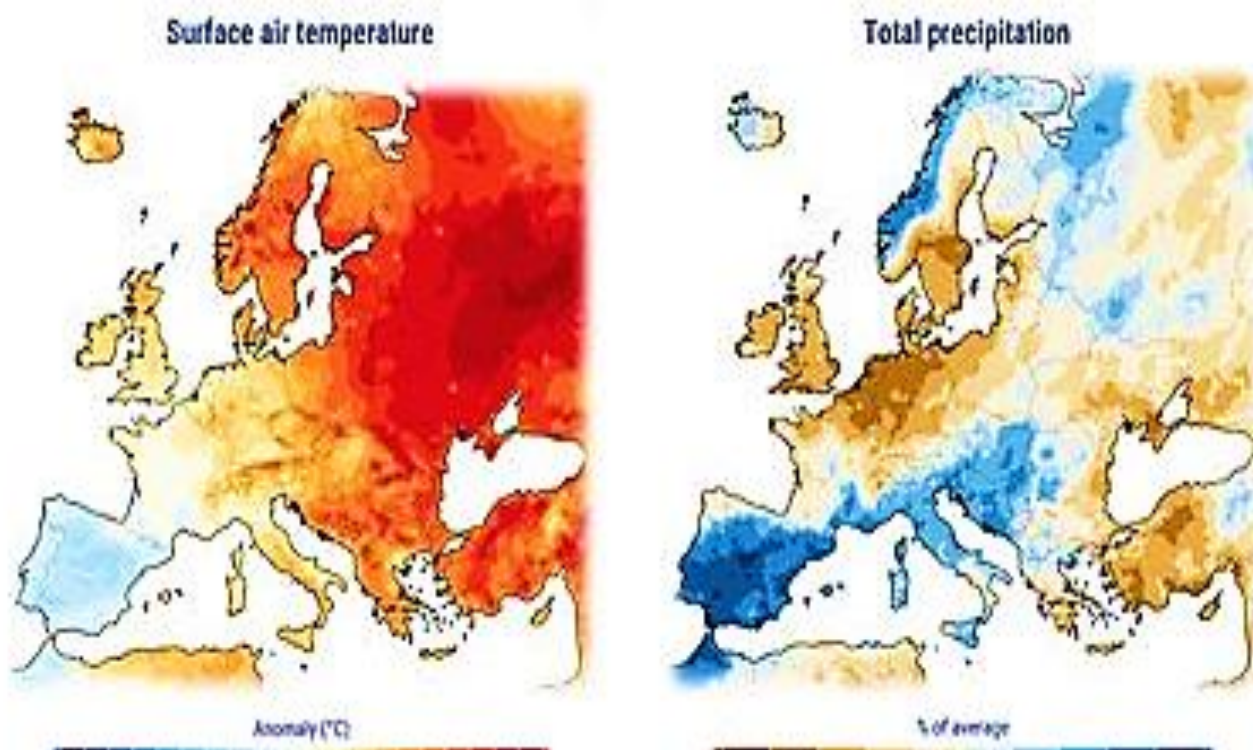

Графік Кілінга, ілюструє збільшення
концентрації парникових газів (CO₂) в
атмосфері протягом 1958—2015 рр.
Щомісячні показники замірів
концентрації парникових газів показують
сезонні коливання у висхідному тренді,
щорічний максимум в Північній
півкулі припадає на середину весни, та
падає протягом вегетаційного періоду,
оскільки рослини забирають з атмосфери
частину парникових газів CO₂.

Хвилі тепла

Кліматичні аномалії в Європі – Березень 2025 р.

Data: ERA5 – Reference period: 1991-2020 – Credit: C3S/ECMWF

Теплові рекорди

В 2021-му році хвиля тепла з рекордними **+ 49°C** була зафіксована у **Літтоні, Канада**

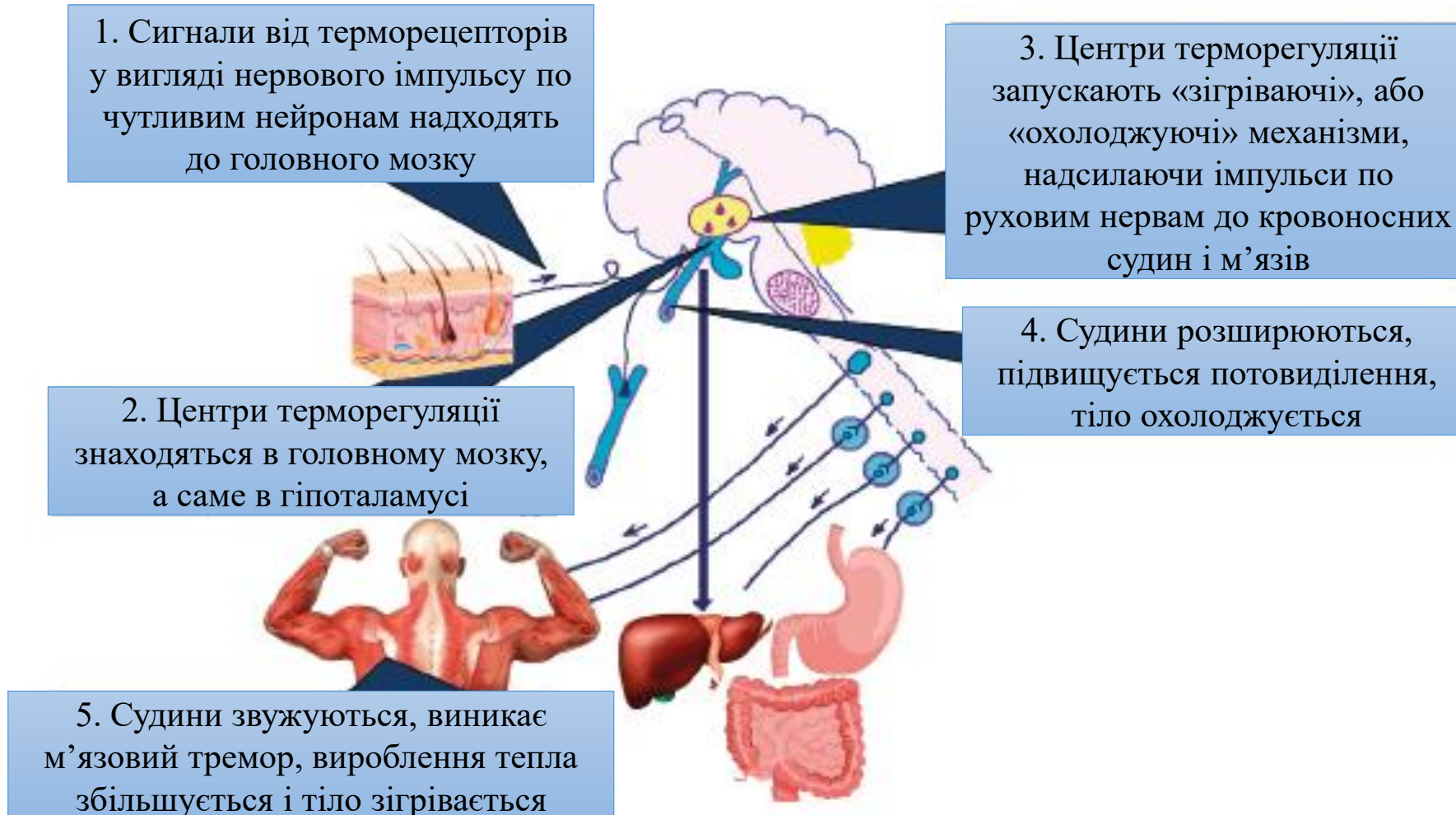

Влітку 2022 року температура (**47,0 °C**) була зареєстрована в **Португалії**, де тільки за попередніми оцінками аномальна спека *призвела до смерті більше 1000 людей.*

24 липня 2023 року станція на італійському острові **Сардинія** зафіксувала **48,2°C**.

Механізми терморегуляції

Уразливі групи населення

Діти – чутливі до зневоднення,
перегріву, інфекцій

Люди похилого віку – високий ризик
смертності від спеки

Люди з хронічними хворобами –
погіршення стану

Працівники на відкритому повітрі –
теплове навантаження

Внутрішньо переміщені особи –
обмежений доступ до медичних послуг

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ: СИНЕРГІЯ ДВОХ КРИЗ

1. Глобальний тягар неінфекційних захворювань (НІЗ)

- 75% глобальних смертей (43 млн у 2021 р., **ВООЗ**) спричинені НІЗ (серцево-судинні, онкологічні, хронічні респіраторні, діабет).
- 82% передчасних смертей (до 70 років) від НІЗ припадають на країни з низьким і середнім рівнем доходу, що підкреслює соціальну нерівність.

2. Кліматична криза (Антропогенне потепління)

- Глобальна середня температура зросла на **~1.1°C** порівняно з доіндустріальним періодом (1850–1900 рр.).
- Зростання відбувається безпрецедентними темпами: **0.2°C на десятиліття** з 1982 року (IPCC).

Висновок: НІЗ є найбільшою загрозою для здоров'я людини, а кліматична криза є найбільшим мультиплікатором ризиків, що підриває прогрес у боротьбі з НІЗ.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОПОВІДІ

МЕТА: Систематизувати та проаналізувати емпіричні докази впливу кліматичних змін та екологічних наслідків військової агресії на динаміку та структуру неінфекційних захворювань з метою розробки пріоритетних стратегій адаптації системи громадського здоров'я.

ЗАВДАННЯ:

- **Класифікувати** ключові кліматичні драйвери, що впливають на патогенез НІЗ (прямі та непрямі механізми).
- **Проаналізувати** статистичні дані щодо зростання кардіо-респіраторних, метаболічних та онкологічних ризиків, пов'язаних із кліматичними змінами.
- **Оцінити** унікальний вплив військової агресії РФ на довкілля України та його наслідки для здоров'я населення (екоцид та хронічний стрес).
- **Сформулювати** науково обґрунтовані рекомендації щодо посилення профілактики НІЗ та адаптації медичної галузі.

КЛІМАТИЧНІ ДРАЙВЕРИ ЗДОРОВ'Я

Ключові фактори впливу на ризики НІЗ

1. Екстремальні погодні явища (Тепловий стрес):

- Хвилі аномальної спеки (Heatwaves).
- Зростання частоти та інтенсивності.

2. Забруднення атмосферного повітря:

- Збільшення концентрації приземного озону
- Зростання рівня твердих частинок (PM_{2.5} та PM₁₀) через пожежі та пилові бурі.

4. Зміна екосистем та біогеохімічних Циклів:

- Поширення алергенів (пилі) → респіраторні НІЗ.
- Токсичні цвітіння водоростей у водоймах.

3. Зміна гідрологічного режиму:

- Повені та посухи → порушення продовольчої та водної безпеки.

Висновки ВООЗ: Забруднення повітря (основний кліматичний фактор) спричиняє $\approx 6,7$ млн передчасних смертей щорічно, з яких $\approx 5,6$ млн безпосередньо пов'язані з НІЗ (інсульт, ХОЗЛ, рак легень).

СЕЗОННІ ЗАГОСТРЕННЯ АЛЕРГІЇ

Рівень алергії:

Відсутній

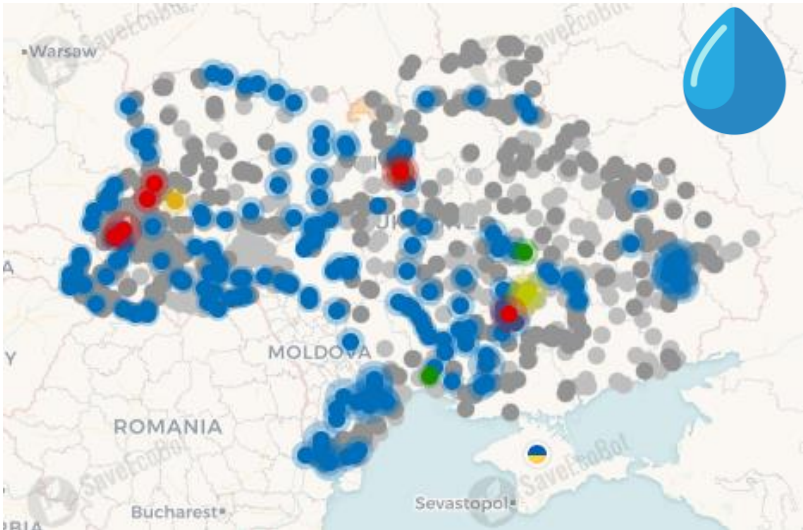
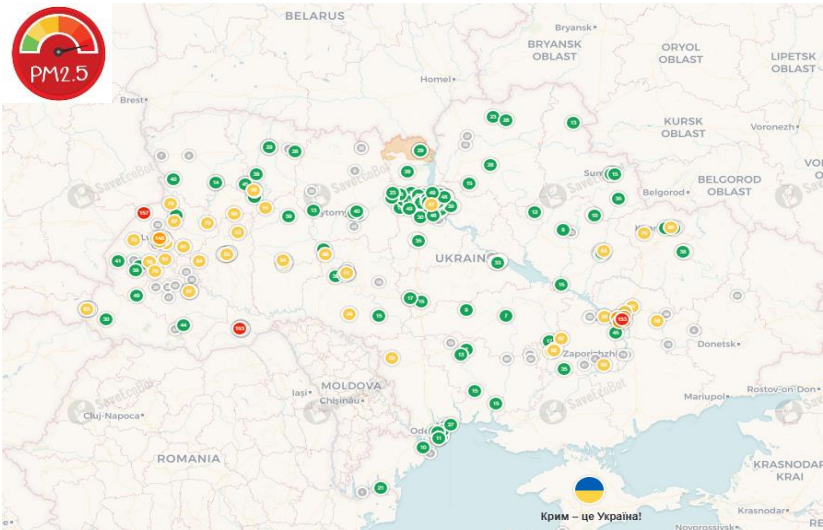
Низький

Помірний

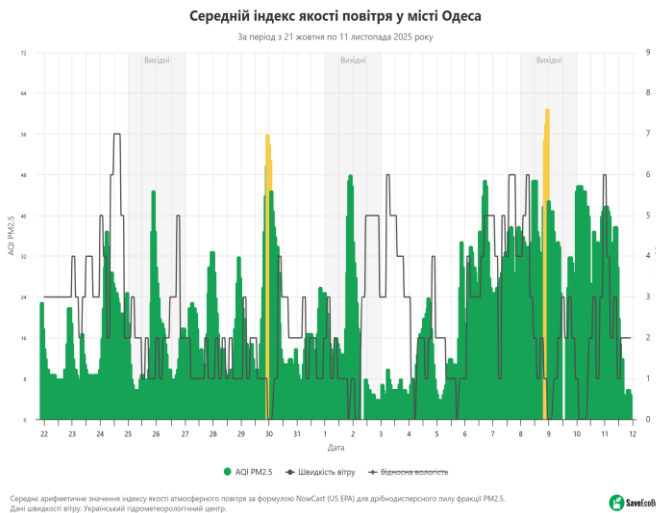
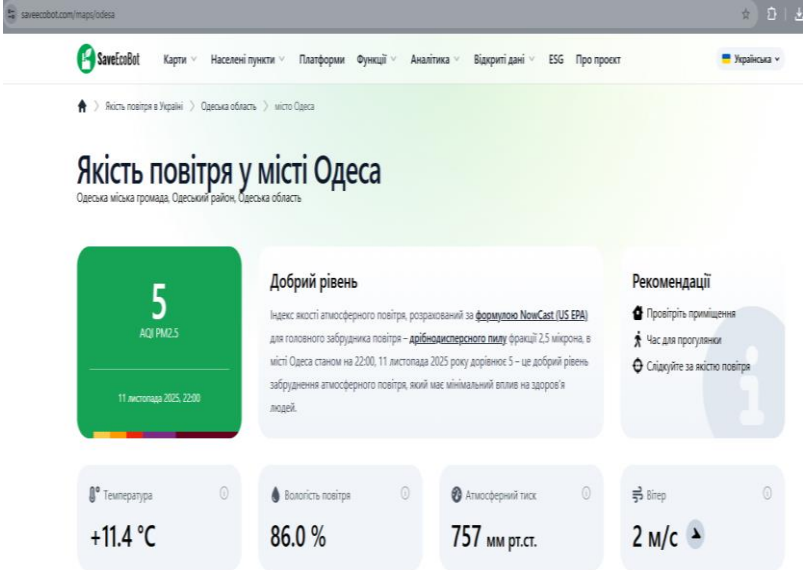
Високий

Дуже високий

Показники атмосферного повітря, водних ресурсів та радіаційного фону в Україні

Єдина в Україні екологічна система, яка поєднує дані про поточний стан довкілля, про забруднення, забруднювачів та інструменти захисту довкілля.

ПРЯМІ МЕХАНІЗМИ: КАРДІО-РЕСПІРАТОРНІ НІЗ

Патофізіологічна відповідь на тепловий стрес та забруднення атмосферного повітря

НЕПРЯМІ МЕХАНІЗМИ: МЕТАБОЛІЧНІ ТА НЕФРОЛОГІЧНІ НІЗ

Хронічна хвороба нирок (ХХН) та метаболічний синдром

ПОШИРЕНІСТЬ ТА ВИЯВЛЕННЯ ХХН

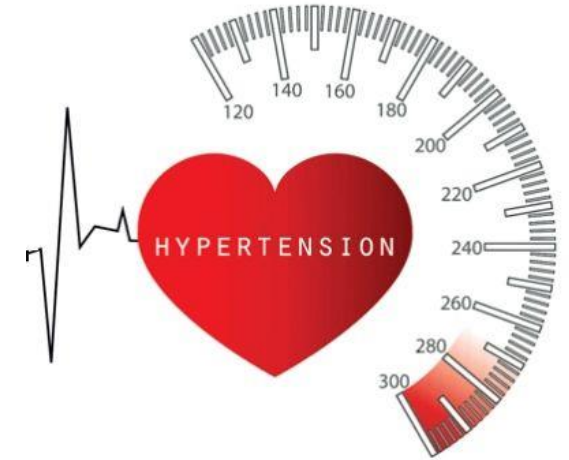

Джерело: Національний реєстр хворих на ХХН та пацієнтів із гострим пошкодженням нирок, 2018 р.

Темпи поширення ожиріння

- **1 із 7**
людей сьогодні живе з ожирінням
- **51%**
51% населення планети **до 2035 року** матиме надлишкову вагу або ожиріння
- **у > 2 рази**
зросте дитяче ожиріння **до 2035 року**
- **>70%**
населення більшості країн матиме ожиріння чи надмірну вагу **до 2060 року**

Джерело: Всесвітня федерація боротьби з ожирінням, ВООЗ

Статистика по світу

- **Кількість хворих:** 1,28 мільярда дорослих віком 30–79 років мають артеріальну гіпертензію.
- **Діагновані та ліковані:** Менше половини (42%) людей із діагнованою гіпертензією отримують лікування.
- **Недіагновані:** Близько 46% дорослих із гіпертензією не знають про своє захворювання.
- **"Тихий вбивця":** Артеріальну гіпертензію називають «тихим вбивцею», оскільки на початкових стадіях вона часто протікає безсимптомно

Джерело: Центр громадського здоров'я МОЗ України

ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ ТА ОНКОЛОГІЯ

1. Канцерогенний потенціал РМ 2.5:

Класифікація: Міжнародне агентство з дослідження раку класифікує забруднення атмосферного повітря як **Канцероген Групи 1** для людини.

Механізм: Хронічне запалення, ДНК-мутації та порушення механізмів апоптозу.

Основна патологія: Рак легень, зростання ризику раку сечового міхура та молочної залози.

Екологічні канцерогени,
асоційовані з кліматичною
кризою

2. Кліматично обумовлені джерела викидів:

Лісові пожежі: Викид значних об'ємів диму, що містить вуглецеві частки та токсичні гази, значно погіршує якість повітря на великих відстанях.

Енергетична інфраструктура: Збільшення потреби у виробництві енергії для охолодження (кондиціонування) в умовах спеки → зростання викидів від ТЕС

Статистика:

За оцінками ВООЗ, **≈ 29%** випадків раку легень у світі пов'язані з впливом забрудненого повітря.

Експозиція РМ 2.5 вище рекомендованих норм $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ значно підвищує кумулятивний ризик канцерогенезу.

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК НІЗ: ЕКО-ТРИВОЖНІСТЬ ТА ТРАВМА

1. Прямий вплив екстремальних подій:

Травматизація: Повені, посухи, пожежі → втрата майна, житла, засобів до існування.

Наслідки: Зростання рівня посттравматичного стресового розладу (ПТСР), генералізованої тривоги та депресивних розладів у постраждалих спільнотах.

Факт: Дослідження показують, що після значних кліматичних катастроф рівень депресії зростає на 25-50%.

2. Хронічний вплив (Еко-тривожність):

Визначення: Хронічний страх перед незворотним екологічним ушкодженням, спричиненим зміною клімату.

Симптоми: Відчуття безпорадності, панічні атаки, порушення сну, труднощі з концентрацією.

Клінічне значення: Еко-тривожність виступає як фактор хронічного стресу, який, своєю чергою, є тригером для інших соматичних НІЗ (АГ, ЦД, аутоімунні захворювання).

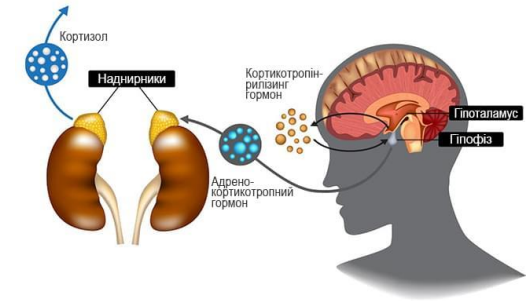
3. Зв'язок з агресією:

Зростання середньої температури корелює зі зростанням рівня міжособистісної та соціальної агресії, що погіршує соціальне середовище та сприяє розвитку психічних порушень.

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК КЛЮЧ ДО ПРОФІЛАКТИКИ НІЗ

1. ПСИХОСОМАТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ ("ГІБРИДНИЙ СТРЕС"):

- **Патофізіологія:** Хронічна активація осі "гіпоталамус-гіпофіз-наднирники" (НРА) та симпатичної нервової системи внаслідок військового, кліматичного та екзистенційного стресу.
- **Прямі наслідки:**
  - Системне запалення (chronic low-grade inflammation)
  - Інсулінорезистентність
  - Артеріальна гіпертензія та ендотеліальна дисфункція

2. ПОВЕДІНКОВИЙ МЕХАНІЗМ:

- **Поведінкові стратегії:** Зростання поширеності тютюнопаління, вживання алкоголю та порушень харчової поведінки (high-fat, high-sugar) як "механізмів подолання" стресу.
- **Фізична інертність:** Порушення сну та зниження фізичної активності (через загрози, тривогу), що прямо прискорюють розвиток метаболічного синдрому та ССЗ.

3. СТРАТЕГІЧНЕ РІШЕННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ В ПМД

- **Скринінг на рівні сімейного лікаря:** Впровадження обов'язкового рутинного скринінгу на тривогу, депресію та ПТСР на рівні сімейного лікаря.
- **"Теплий Маршрут":** Навчання лікарів ПМД технікам короткострокового втручання (напр., мотиваційне консультування) та створення чітких, швидких маршрутів пацієнта до психологів та психотерапевтів.

УНІКАЛЬНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ УКРАЇНИ

Важливо: Виокремити військово-екологічний фактор і довести його вирішальний вплив на зростання захворюваності на НІЗ.

ЕКОЦИД: ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ ТА НІЗ

1. Військові джерела токсичних аерозолів

Вибухові речовини та порохові гази:

Вміст: Важкі метали (Pb, Hg, Cd), сполуки азоту, сірки, високотоксичні ПАВ.

Вплив: Посилення канцерогенного та мутагенного навантаження.

2. Руйнування промислової інфраструктури (НПЗ, склади, заводи):

Джерела: Викид висококонцентрованих токсинів, включаючи діоксини, фурани, хлориди.

Наслідки: Пряма інтоксикація, довгостроковий вплив на печінку, нирки, ендокринну та імунну системи.

3. Пожежі на об'єктах критичної інфраструктури та лісах:

Продукти горіння: Величезні об'єми РМ 2.5, бензолу, толуолу.

Кліматичний зв'язок: Військові дії влітку провокують пожежі в умовах підвищеної кліматичної посухи та спеки, що робить поширення токсинів неконтрольованим.

Забруднення повітря

Клінічна значимість: Зростання хронічних бронхітів, ХОЗЛ та онкологічних захворювань легень і кровотворної системи.

Екологічні наслідки військових дій та їх економічний вимір

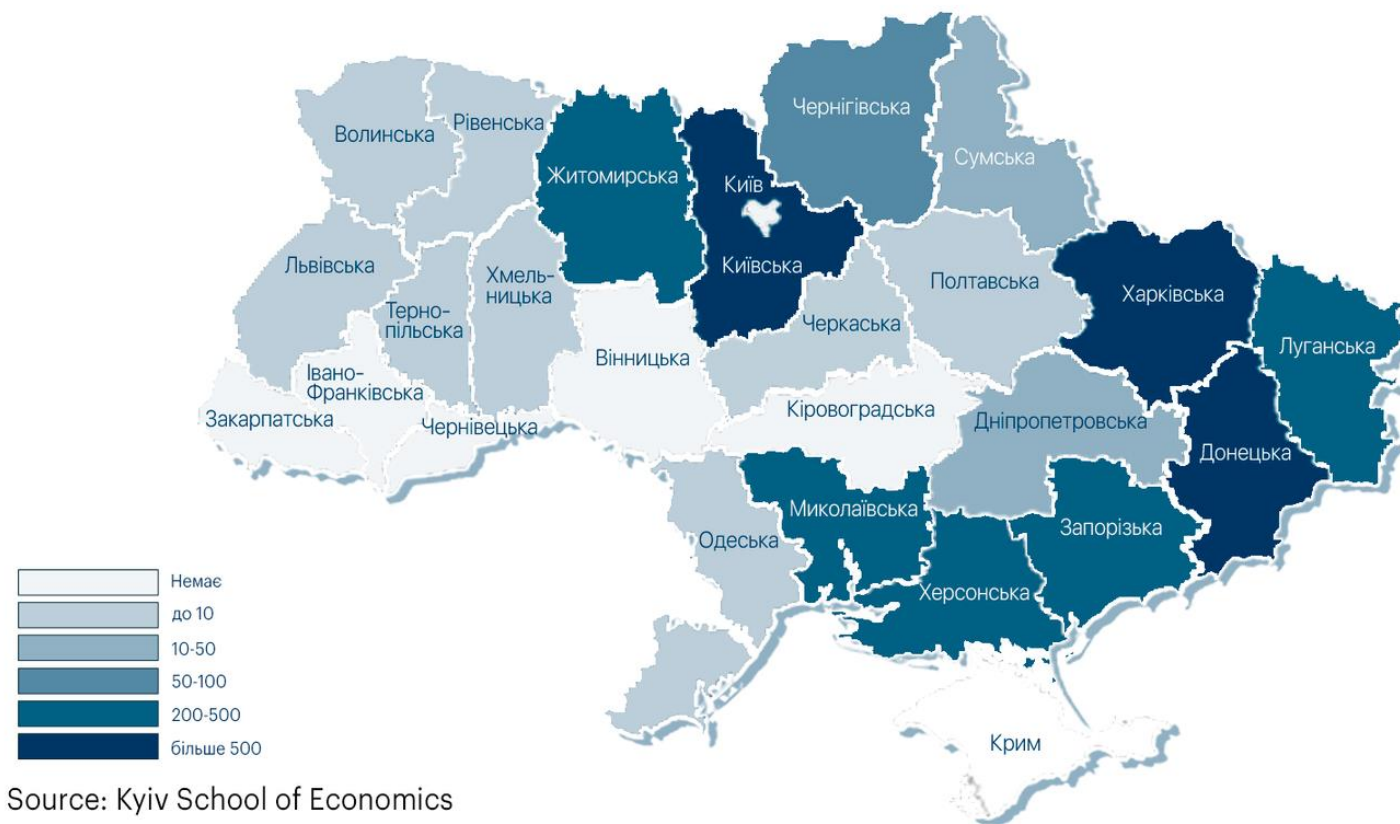
Руйнування екосистем

**Забруднення та
деградація земель**

Знищення інфраструктури

Витіснення населення

ОБСЯГИ ЗБИТКІВ ВІД ВИКИДІВ ЗАБРУДНЮЮЧИХ РЕЧОВИН
В АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ, МЛН. ДОЛ

Source: Kyiv School of Economics

Дані про збитки від викидів забруднюючих речовин станом на травень 2023 року.

Шлях токсинів до харчового ланцюга та водних ресурсів

Забруднення ґрунту:

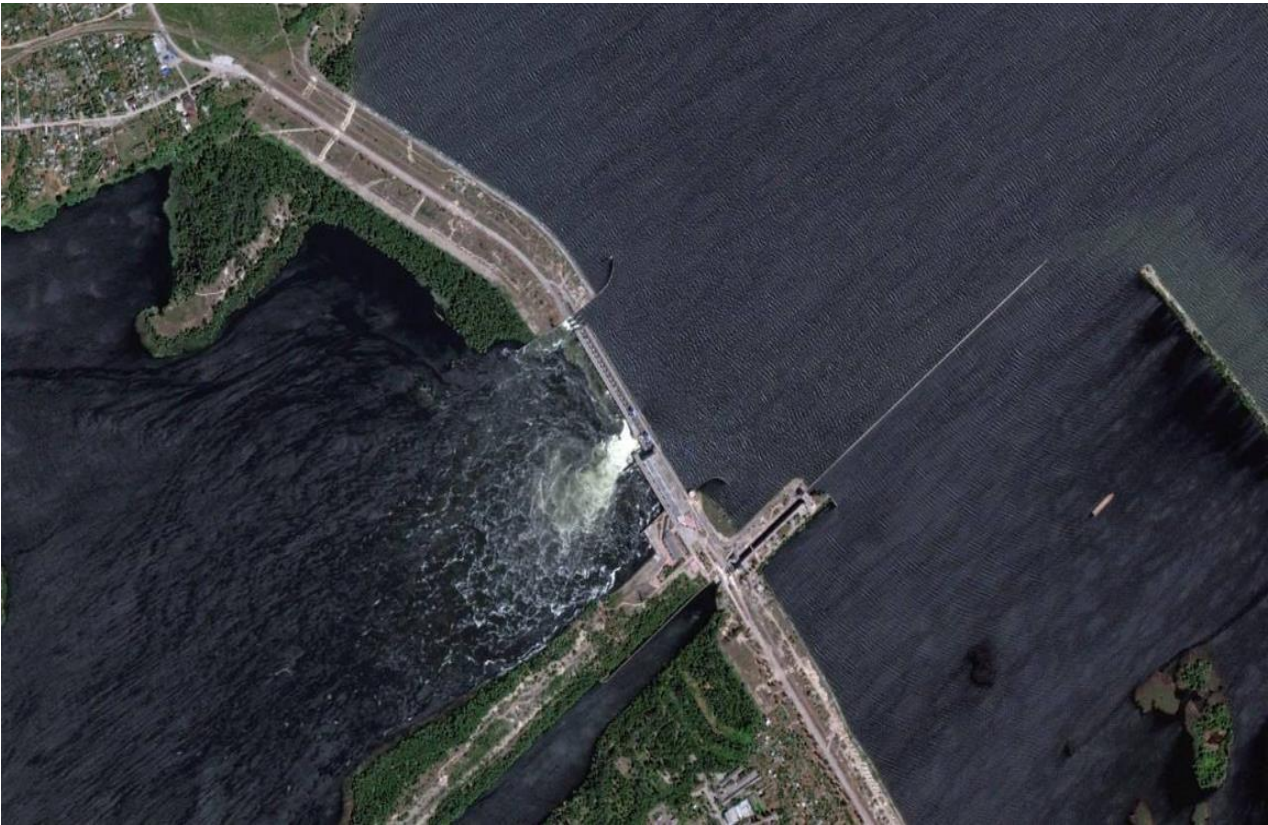
- **Джерела:** Фрагменти боєприпасів, розливи палива, мінералізація вибухових речовин.
- **Токсини:** Тротил (ТНТ), гексоген, важкі метали (Cu, Zn, Cd).
- **Наслідки:** Порушення продовольчої безпеки та інкорпорація токсинів у сільськогосподарську продукцію → **канцерогенез та нефропатії**.

Забруднення водних ресурсів:

- **Зруйнована інфраструктура:** Пошкодження очисних споруд, каналізаційних систем → біологічне забруднення.
- **Хімічне забруднення:** Потрапляння бойових токсинів, нафтопродуктів та хімікатів із промислових зон у річки та підземні води.
- **Приклад:** Підлив Каховської ГЕС: катастрофічна зміна гідрологічного балансу та масове розповсюдження біологічних та хімічних контамінантів.

Клінічна значимість: Зростання захворювань ШКТ, а також довгострокові ризики НІЗ через кумулятивну токсичну дію важких металів.

Війна, екоцид і клімат: екологічні наслідки руйнування Каховської ГЕС

Фото: Махар

Руйнування Каховської ГЕС

Джерело: ТРК Перший західний

Наслідки руйнування Каховської ГЕС

ХРОНІЧНИЙ СТРЕС ТА ПСИХОСОМАТИКА

Нейроендокринна дисрегуляція:

Механізм: Тривала активація гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі (HPA-axis) та симпато-адреналової системи.

Наслідки: Надмірне виділення кортизолу та катехоламінів.

Поведінкові фактори ризику:

Стрес → нездорове подолання (зловживання алкоголем, тютюнопаління, нездорове харчування) → пряме посилення основних факторів ризику НІЗ.

Розвиток НІЗ:

Кардіологія: Хронічна симпатикотонія →персистуюча тахікардія, зростання АГ, аритмії.

Метаболізм: Кортизол-індукована інсулінорезистентність → розвиток метаболічного синдрому та ЦД 2 типу.

Імунологія: Дисрегуляція імунної системи →зростання ризику аутоімунних захворювань та зниження протипухлинного імунітету.

Клінічна значимість: Зростання поширеності АГ, ЦД, а також загострення та швидке прогресування існуючих НІЗ.

ПРОДОВОЛЬЧА НЕБЕЗПЕКА ТА НІЗ

2. Порушення логістичних ланцюгів:

Дефіцит: Зменшення доступності свіжих овочів, фруктів, молочної та білкової продукції.

Компенсація: Зростання споживання калорійної, високопереробленої їжі (тривалого зберігання).

Наслідки: Сприяння епідемії ожиріння, інсулінорезистентності та швидкому розвитку цукрового діабету 2 типу.

1. Контамінація та втрата сільгоспугідь:

Замінування: Знищення доступу до родючих земель, скорочення внутрішнього виробництва свіжих продуктів.

Інкорпорація токсинів: Важкі метали (Pb, Cd) та метаболіти вибухових речовин (TNT) мігрують з ґрунту в рослини та корми.

Наслідки: Прямий токсичний вплив на печінку та нирки, зростання онкоризиків через споживання забрудненої продукції.

3. Мікронутрієнтний дефіцит («Прихований голод»):

Хронічний дефіцит вітамінів (D, A) та мікроелементів (I, Fe, Zn), необхідних для імунної та ендокринної функцій.

Патогенез: Зниження імунного нагляду, посилення хронічного запалення.

Військово-
екологічні
чинники та
метаболічне
здоров'я

Висновок: Військово-екологічний фактор створює порочне коло:
Токсини + Мальнутриція → Посилення патогенезу НІЗ.

РУЙНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ НІЗ

1. Фізична недоступність медичної допомоги:

Зруйнована інфраструктура: Знищення або пошкодження лікарень, ФАПів та центрів первинної допомоги.

Безпекові ризики: Нemoжливість доїзду пацієнтів та медиків у прифронтових зонах.

2. Припинення програм скринінгу та моніторингу:

Скасування або призупинення масових профілактичних оглядів (онкоскринінг, диспансеризація).

Наслідки: Діагностика НІЗ на пізніших стадіях, коли лікування є менш ефективним та більш витратним.

3. Дефіцит життєво важливих ліків (медикаментозна небезпека):

Порушення логістичних ланцюгів та дефіцит препаратів для контролю АГ, ЦД, ІХС.

Наслідки: Неконтрольований перебіг НІЗ → зростання випадків **інфарктів, інсультів та діабетичних ком** у переміщених осіб та мешканців зони бойових дій.

4. Відтік Кадрів:

Внутрішнє та зовнішнє переміщення лікарів та медсестер → зниження якості та обсягу надання медичних послуг.

Висновок: Руйнування системи профілактики створює "бомбу уповільненої дії", гарантуючи зростання інвалідизації та смертності від НІЗ у пост-воєнний період.

РЕЗЮМЕ АНАЛІЗУ: ІНТЕГРОВАНІЙ РИЗИК

Два шляхи посилення ризиків НІЗ:

Прямий Шлях: Кліматичні зміни (спека, посухи) + Військове забруднення → Посилення патогенезу ССЗ, респіраторних та онкологічних захворювань (через інтоксикацію РМ 2.5 та важкими металами).

Непрямий Шлях: Кліматичні/Екологічні зміни → Порушення продовольчої/водної безпеки → Нездоровий спосіб життя, дефіцит поживних речовин + Хронічний стрес → Метаболічний синдром, психічні розлади.

Висновки для системи охорони здоров'я:

Необхідність переходу від реактивної (лікування) до **проактивної (профілактичної)** медицини.

Інтеграція екологічного моніторингу та психосоціальної підтримки у програми профілактики НІЗ.

Стратегічний пріоритет: Адаптація системи громадського здоров'я до гібридних ризиків.

Рекомендації ВООЗ та міжсекторальна взаємодія

✓ Ключові рекомендації ВООЗ:

Інтегрувати кліматичні ризики у політики охорони здоров'я

Розвивати системи раннього попередження

Зміцнювати адаптаційний потенціал лікарень

Розширювати освіту та просвітницькі кампанії

СТРАТЕГІЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Посилення екологічного моніторингу:

Ціль: Створення інтегрованої системи моніторингу якості повітря/води/грунту у зоні бойових дій та на прилеглих територіях.

Дія: Оперативне інформування населення про підвищений рівень РМ 2.5 та токсинів.

2. Спеціалізовані програми профілактики:

«Еко-Онкардіо» пакети: Програми, орієнтовані на скринінг та раннє виявлення ССЗ, ХОЗЛ та онкології у групах ризику (особи, що зазнали тривалої інтоксикації та стресу). Збільшення кількості медичних кадрів.

Акцент: Включення біомаркерів оксидативного стресу та запалення у стандартні протоколи.

3. Масштабування психосоціальної підтримки:

Ключ: Інтеграція психологічного скринінгу та лікування еко-тривожності та ПТСР у первинну ланку медицини.

Дія: Розробка протоколів для управління хронічним стресом як фактором ризику соматичних НІЗ.

4. Кліматична резильєнтність:

Мета: Адаптація медичної інфраструктури (системи охолодження, резервне водопостачання) до екстремальних погодних умов.

ІНТЕГРАЦІЯ "ЄДИНОГО ЗДОРОВ'Я"

1. НАЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА БІОМОНІТОРИНГУ:

Дані для рішень: Створення єдиної платформи, що об'єднує екологічні дані (якість повітря, води, ґрунту) та медичні карти пацієнтів.

Проактивне сповіщення: розробка системи "медичних тривог" для лікарів та населення у випадку критичного забруднення у певних регіонах (наприклад, РМ 2.5 після обстрілів).

Фокус: Контроль важких металів, продуктів горіння та небезпечних відходів війни.

2. ІНВЕСТИЦІЇ У СТІЙКУ ІНФРАСТРУКТУРУ ЗДОРОВ'Я:

Обов'язкова фільтрація: Законодавче закріплення вимог щодо встановлення високоякісних систем очищення води та повітря в усіх освітніх та медичних закладах (в рамках "зеленого" відновлення).

Енергетична резильєнтність: Створення автономних енергетичних та водопостачальних систем для медичних закладів (сонячні панелі, резервуари), що забезпечують безперервність лікування НІЗ.

3. РЕГІОНАЛЬНІ ПРОГРАМИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКУ:

Групи ризику: Пріоритетне охоплення профілактичними програмами (харчування, нутрицевтика) осіб, які проживають у зонах високого екологічного та військового ризику.

Мобільні лабораторії: Забезпечення деокупованих територій мобільними діагностичними лабораторіями для оперативного оцінювання екологічного та біологічного навантаження на населення.

ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ МЕДИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

1. ФАРМАЦЕВТИЧНА БЕЗПЕКА ТА ЛОГІСТИКА

Диверсифікація постачань: Перехід від монополії до багатоджерельної системи закупівель життєво важливих препаратів (антигіпертензивні, інсуліни, статини).

Накопичення стратегічних резервів: Створення та ротація 3-місячного незнижуваного запасу основних ліків для ПМД.

"Аптечка кризового періоду": Розробка та стандартизація пакетів першої допомоги при НІЗ для пацієнтів у зоні бойових дій або тимчасової окупації.

2. АВТОНОМНІСТЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

Енергонезалежність: 100% забезпечення генераторами та джерелами безперебійного живлення (ДБЖ) для критичного обладнання (лабораторії, холодильники для інсуліну).

Цифрова стійкість: Хмарне зберігання медичних записів (ЕМЗ) та дублювання даних для забезпечення доступу до історії хвороби навіть у разі фізичного руйнування закладу.

Мобільні пункти допомоги: Створення та фінансування мобільних медичних бригад, здатних швидко розгортатися у деокупованих чи віддалених районах.

3. СТАНДАРТИ ЯКОСТІ (GCP/GMP)

Адаптація протоколів: Модифікація клінічних протоколів для лікування НІЗ в умовах обмежених ресурсів та перебоїв у діагностиці.

Міжнародний аудит: Регулярний аудит систем якості постачання та зберігання ліків.

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ

3. ФІНАНСУВАННЯ ТА КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ:

Державне замовлення: Формування державного замовлення для медичних університетів та НДІ на дослідження у сфері "КЛІМАТ, ВІЙНА ТА ЗДОРОВ'Я".

Навчання епідеміологів: Розвиток нової генерації епідеміологів та фахівців з громадського здоров'я, здатних працювати з Big Data та екологічними ризиками.

2. ІНТЕГРОВАНА ПЛАТФОРМА ДАНИХ (BIG DATA):

eHealth + Екологія: Поєднання анонімізованих даних eHealth (діагнози, рецепти) з даними супутникового моніторингу (якість повітря PM 2.5, NO2) та даними ДСНС (зони обстрілів, пожеж).

Прогностичне моделювання (AI): Використання машинного навчання для прогнозування спалахів НІЗ у певних регіонах та ідентифікації "гарячих точок" (hotspots) комбінованого ризику.

1. ЗАПУСК НАЦІОНАЛЬНИХ ЛОНГІТЮДНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ:

Мета: Оцінка довгострокового впливу "гібридних ризиків" (екологія + війна + стрес) на коморбідність НІЗ.

Дизайн: Створення національної когорти (напр., "Українська когорта здоров'я") для моніторингу стану здоров'я, біомаркерів (рівень заліза сироватки крові, ліпідограми та ін.) та екологічних показників у динаміці.

Фокус: Диференціація ризиків для ВПО, ветеранів, дітей та населення деокупованих територій.

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА АДВОКАЦІЯ

1. ФІНАНСОВА ТА ТЕХНІЧНА ПІДТРИМКА:

Цільове інвестування: Залучення міжнародних фондів (напр., Глобальний фонд, Світовий банк) для фінансування **стійкості інфраструктури** – енергоавтономність лікарень, "холодові ланцюги" для інсулінів.

Трансфер технологій: Отримання доступу до найкращих світових практик та технологій "зеленої" відбудови та екологічного моніторингу (для "ЄДИНОГО ЗДОРОВ'Я").

2. НАУКОВА ДИПЛОМАТІЯ:

Інтеграція в глобальну науку: Забезпечення участі українських вчених у міжнародних дослідницьких програмах, присвячених вивченню клімату та здоров'я.

Україна як унікальний полігон: Позиціонування України як джерела унікальних даних про вплив війни на здоров'я та екосистеми для світової наукової спільноти.

3. ПОЛІТИЧНА АДВОКАЦІЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:

Доказова база для репарацій: Використання зібраних даних, для доведення екоциду в міжнародних судах та обґрунтування репарацій на відновлення здоров'я нації.

Глобальний прецедент: Лобіювання включення "медико-екологічної шкоди" у майбутні механізми міжнародної безпеки та гуманітарного права.

ВИСНОВКИ

Смертоносна синергія: Військова агресія та зміна клімату створюють безпрецедентну синергію ризиків, що прискорює епідемію НІЗ в Україні.

Гібридні фактори: Головні фактори ризику в Україні є гібридними, поєднуючи:

- Кліматичні (спека, CO2 ефект).
- Військово-екологічні (токсини, РМ 2.5 від пожеж/вибухів).
- Психосоціальні (хронічний стрес, еко-тривожність).

**Кліматична криза та Війна:
Національний пріоритет у сфері
охорони здоров'я**

Імператив громадського здоров'я: Профілактика НІЗ в Україні повинна стати **пріоритетом національної безпеки**, вимагаючи міжсекторальної співпраці (МОЗ, Міндовкілля, МВС, Міноборони).

Заклик до дії: Необхідна термінова розробка Національного плану адаптації системи охорони здоров'я до гібридних ризиків, включаючи міжнародну допомогу для екологічної реабілітації та впровадження проактивної медицини.

Дякую за увагу!

Erasmus+

